

Αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα

της Β' τάξης Γενικού Λυκείου

Ερευνήτριες- Συγγραφείς:
Αθηνά Νέλλα, Σύμβουλος Α' ΙΕΠ, Προϊσταμένη
Γραφείου Διερεύνησης και Αποτίμησης
Εκπαιδευτικού Έργου
Ασπασία Οικονόμου, Σύμβουλος Α' ΙΕΠ,
Συντονίστρια Επιστημονικής Μονάδας
Κοινωνικών Επιστημών

ΑΘΗΝΑ 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Σχεδιασμός της έρευνας	Σελ. 2
1.1 Πλαίσιο σχεδιασμού της έρευνας	Σελ. 2
1.2 Υλοποίηση της έρευνας	Σελ. 2
2. Παρουσίαση ευρημάτων	Σελ. 3
2.1 Γενική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού από τη σκοπιά του εκπαιδευτικού	Σελ. 3
2.2 Γενική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού από τη σκοπιά των μαθητών/μαθητριών	Σελ. 18
2.3 Πλαίσιο διδασκαλίας	Σελ. 26
2.4 Στοιχεία εκπαιδευτικών	Σελ. 27

1. Σχεδιασμός της έρευνας

1.1. Πλαίσιο σχεδιασμού της έρευνας

Το εκπαιδευτικό υλικό που εκπονείται για οποιαδήποτε βαθμίδα της εκπαίδευσης αποτελεί σημαντική παράμετρο για την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, καθώς αποτελεί εργαλείο μάθησης και διδασκαλίας αλλά και αλληλεπίδρασης μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών στο πλαίσιο των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού συστήματος. Ως εκ τούτου, η τακτική αξιολόγησή του αποτελεί σημαντική προτεραιότητα των φορέων χάραξης εκπαιδευτικού έργου αλλά και βασική συνιστώσα οποιασδήποτε παραμέτρου αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου.

Από το σχολικό έτος 2018-2019, με εισήγηση του ΙΕΠ και έγκριση του ΥΠΠΕΘ, το μάθημα «Πολιτική Παιδεία (Οικονομία, Πολιτικοί Θεσμοί και Αρχές Δικαίου και Κοινωνιολογία)» της Β' Γενικού Λυκείου αντικαταστάθηκε από το μάθημα «Σύγχρονος κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία» (Φ.Ε.Κ. 3807/β'/4-9-2018). Το σχετικό Πρόγραμμα Σπουδών δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 3757/β'/3-9-2018 ενώ οι φάκελοι εκπαιδευτικού υλικού του μαθήματος είναι διαθέσιμοι σε έντυπη αλλά και ηλεκτρονική μορφή, μέσω του [Ψηφιακού Σχολείου](#). Σημειώνεται ότι το μάθημα διδάσκεται σε Α' ανάθεση από εκπαιδευτικούς των κλάδων ΠΕ78 Κοινωνικών Επιστημών και ΠΕ80 Οικονομίας (Φ.Ε.Κ. 4452/β'/8-10-2018). Το διδακτικό αντικείμενο «Σύγχρονος κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία» αναπτύχθηκε σε 11 θεματικές ενότητες και αντίστοιχους φακέλους εκπαιδευτικού υλικού, ήτοι:

1. Δημοκρατία
2. Πολίτης και Δικαιώματα
3. Ευρωπαϊκή Ένωση
4. Πληθυσμός
5. Ταυτότητες
6. Παγκοσμιοποίηση
7. Μετανάστευση
8. Φτώχεια και Ανεργία
9. Κοινωνικά Κινήματα
10. Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης
11. Δίκαιο και Παραβατικότητα

Για την υποστήριξη της υλοποίησης του εν λόγω -νέου για τους εκπαιδευτικούς- μαθήματος, το ΙΕΠ διοργάνωσε επιμορφωτική ημερίδα (1/11/2018), η οποία αναμεταδόθηκε ζωντανά και είναι διαθέσιμη μέσω του δικτύου «[ΔΙΑΛΟΓΟΣ](#)». Λίγο πριν την ολοκλήρωση του διδακτικού έτους 2018-2019, το Γραφείο Διερεύνησης και Αποτίμησης Εκπαιδευτικού Έργου σε συνεργασία με την Επιστημονική Μονάδα Κοινωνικών Επιστημών εισηγήθηκε στο Δ.Σ. του ΙΕΠ την υλοποίηση έρευνας αποτίμησης του εκπαιδευτικού υλικού του μαθήματος. Η εισήγηση εγκρίθηκε με την Πράξη 18/23-5-2019 του Δ.Σ. του ΙΕΠ του Δ.Σ. του ΙΕΠ.

1.2. Υλοποίηση της έρευνας

Η αποτίμηση του εν λόγω εκπαιδευτικού υλικού κρίθηκε σκόπιμο να γίνει μέσω ποσοτικής έρευνας και με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο θα διερευνούσε τις απόψεις των εκπαιδευτικών που δίδαξαν το μάθημα «Σύγχρονος Κόσμος – Πολίτης και Δημοκρατία» στη Β' τάξη Γενικού Λυκείου κατά το σχολικό έτος 2018-2019. Σε αυτό το πλαίσιο, η έμφαση της έρευνας και οι ερευνητικοί στόχοι αφορούσαν την αξιολόγηση

του Προγράμματος Σπουδών και των φακέλων εκπαιδευτικού υλικού ως προς διάφορες κρίσιμες παραμέτρους (μαθησιακά αποτελέσματα, καταλληλότητα ενδεικτικών δραστηριοτήτων, ανταπόκριση/ενδιαφέρον ανά θεματική ενότητα, επάρκεια χρόνου ανά θεματική ενότητα) και στο να προσδιοριστούν σημεία βελτίωσης του υλικού. Χρησιμοποιήθηκαν 20 ερωτήσεις, δομημένες σε 4 ενότητες: α) γενική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού από τη σκοπιά του εκπαιδευτικού, β) γενική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού από τη σκοπιά των μαθητών και μαθητριών, γ) πλαίσιο διδασκαλίας και δ) στοιχεία εκπαιδευτικού. Τέλος, πριν τον τελικό του καθορισμό του ερωτηματολογίου, πραγματοποιήθηκε πιλοτικός έλεγχος αυτού, ο οποίος οδήγησε σε αναγκαίες προσαρμογές βελτίωσης και στη διαμόρφωση της τελικής του μορφής.

Με την Πράξη 18/23-5-2019 του Δ.Σ. του ΙΕΠ (αρ. πρωτ. Δ.Σ. 1225/8-5-2019) εγκρίθηκε η διεξαγωγή της έρευνας και το ερωτηματολόγιο διατέθηκε προς ηλεκτρονική συμπλήρωση μέσω της ιστοσελίδας του ΙΕΠ από τον Ιούνιο του 2019 ως 20 Ιουλίου 2019. Σε συνεργασία με το ΥΠΑΙΘ και τη Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, διαβιβάστηκε ενημέρωση προς τα Λύκεια της χώρας, ώστε να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί ενώ επίσης δημοσιεύθηκε και σχετικό [Δελτίο Τύπου](#) από το ΙΕΠ. Η συμπλήρωση πραγματοποιήθηκε ανώνυμα ενώ οι απαντήσεις θα χρησιμοποιούνταν μόνο για σκοπούς ανατροφοδότησης του ΙΕΠ.

2. Παρουσίαση ευρημάτων

Στην έρευνα του ΙΕΠ συμμετείχαν 198 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι/ες απάντησαν σε 20 ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου. Οι απαντήσεις τους παρατίθενται ακολούθως, ανά ενότητα:

2.1 Γενική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού από τη σκοπιά του εκπαιδευτικού

Στην α' ενότητα διερευνήθηκαν ζητήματα που άπτονταν των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και των ενδεικτικών δραστηριοτήτων του Προγράμματος Σπουδών. Επίσης, ζητήθηκε η άποψη των εκπαιδευτικών σε σχέση με την ενδεχόμενη προσθήκη ή αφαίρεση θεματικών ενοτήτων, τα θετικά στοιχεία του μαθήματος αλλά και τα σημεία βελτίωσης αυτού.

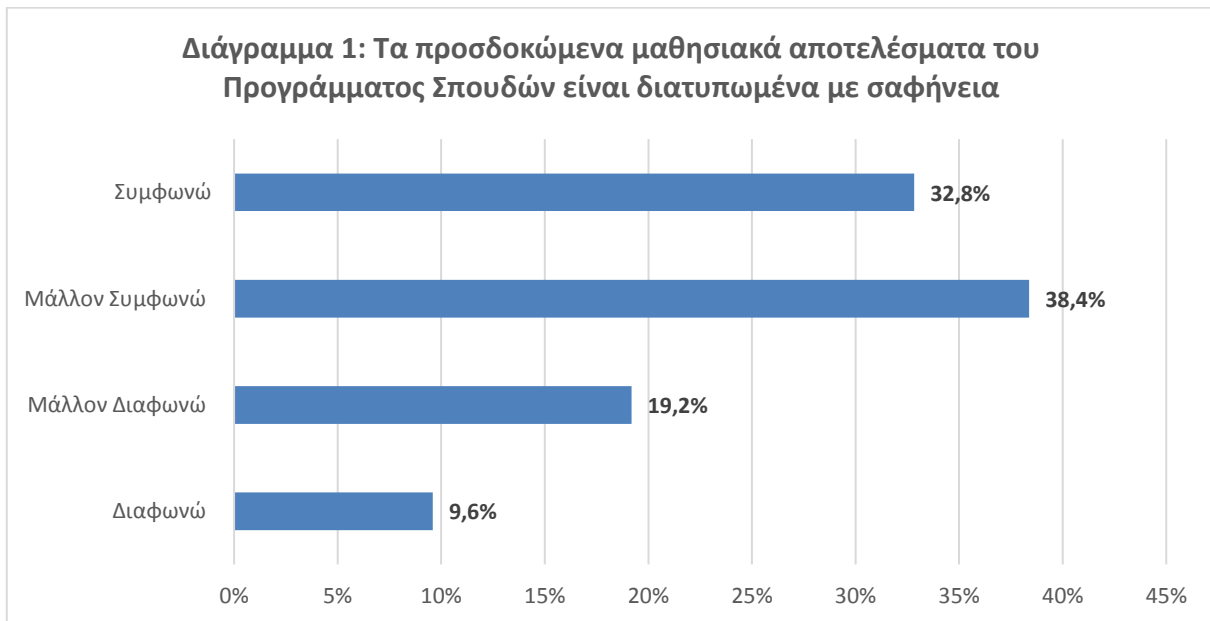
Η πρώτη ερώτηση της α' ενότητας είχε πέντε υποερωτήματα και διατυπώθηκε με τετράβαθμη κλίμακα Likert και είχε ως στόχο να αξιολογηθούν τα προσδοκώμενα **μαθησιακά αποτελέσματα** του Προγράμματος Σπουδών ως προς διάφορες παραμέτρους. Η ερώτηση είχε ως εξής:

A1. Κατά την άποψή σας, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών είναι:

		Διαφωνώ	Μάλλον Διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ
1	διατυπωμένα με σαφήνεια				
2	μαθητοκεντρικά				
3	εύκολα αξιολογήσιμα ως προς τον βαθμό επίτευξής τους				

4	συμβατά με το γνωστικό επίπεδο των μαθητών και μαθητριών της Β' τάξης				
5	κατάλληλα σε αριθμό σε σχέση με τις ώρες που διδάσκεται το μάθημα σε εβδομαδιαία βάση				

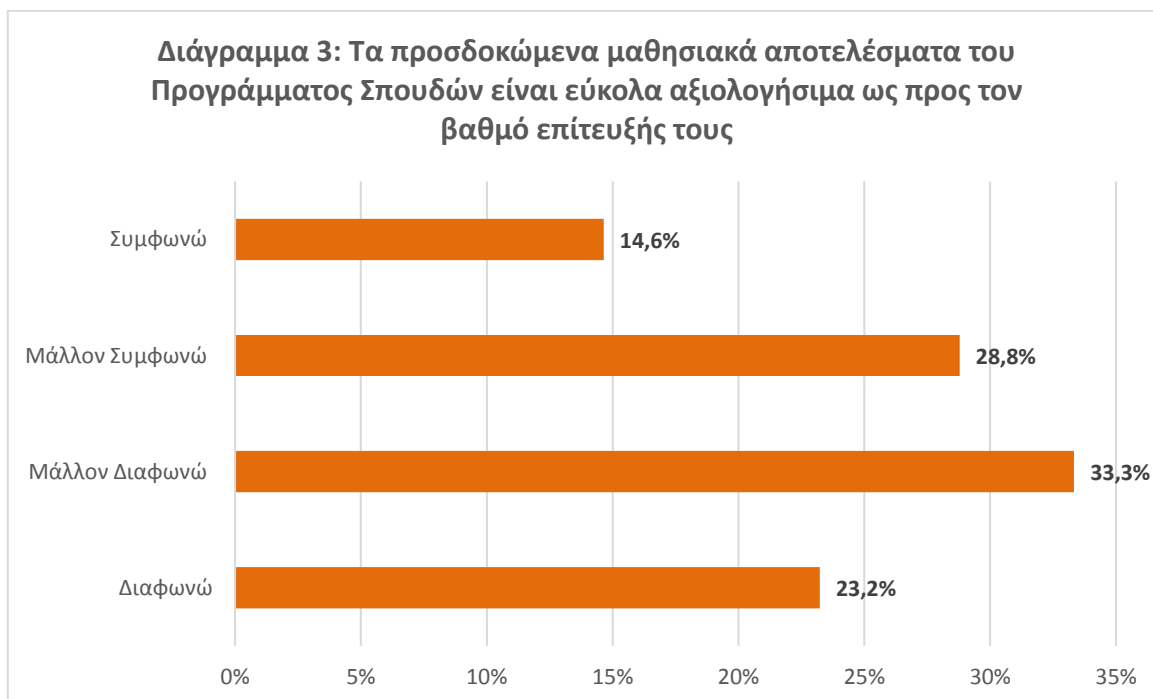
- Ως προς τη **σαφήνεια της διατύπωσης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων**, το 71,2% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 28,8% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 1).

- Ως προς το κατά πόσο τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών είναι πράγματι **μαθητοκεντρικά**, το 75,8% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 24,2% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 2).

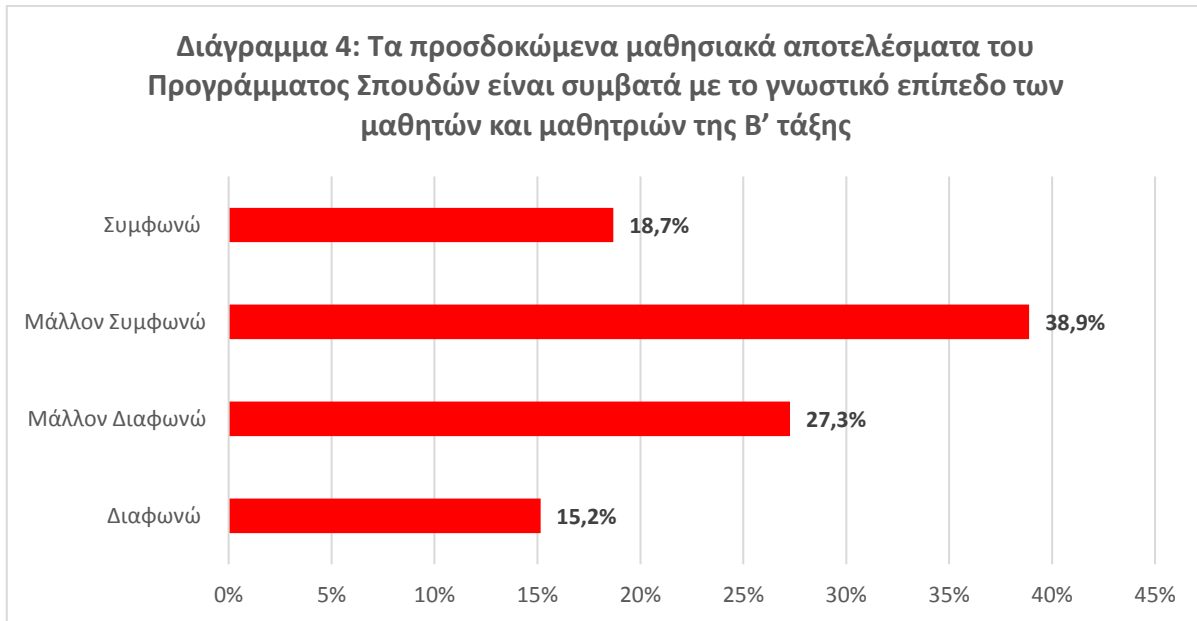

- Ως προς το κατά πόσο τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών είναι **εύκολα αξιολογήσιμα ως προς τον βαθμό επίτευξής τους**, το 43,4% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 56,6% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 3).

- Ως προς το κατά πόσο τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών είναι πράγματι **συμβατά με το γνωστικό επίπεδο των μαθητών και μαθητριών της Β' τάξης**, το

57,6% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 42,4% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 4).

- Ως προς το κατά πόσο τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών είναι **κατάλληλα σε αριθμό σε σχέση με τις ώρες που διδάσκεται το μάθημα σε εβδομαδιαία βάση**, το 35,4% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 64,6% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 5).

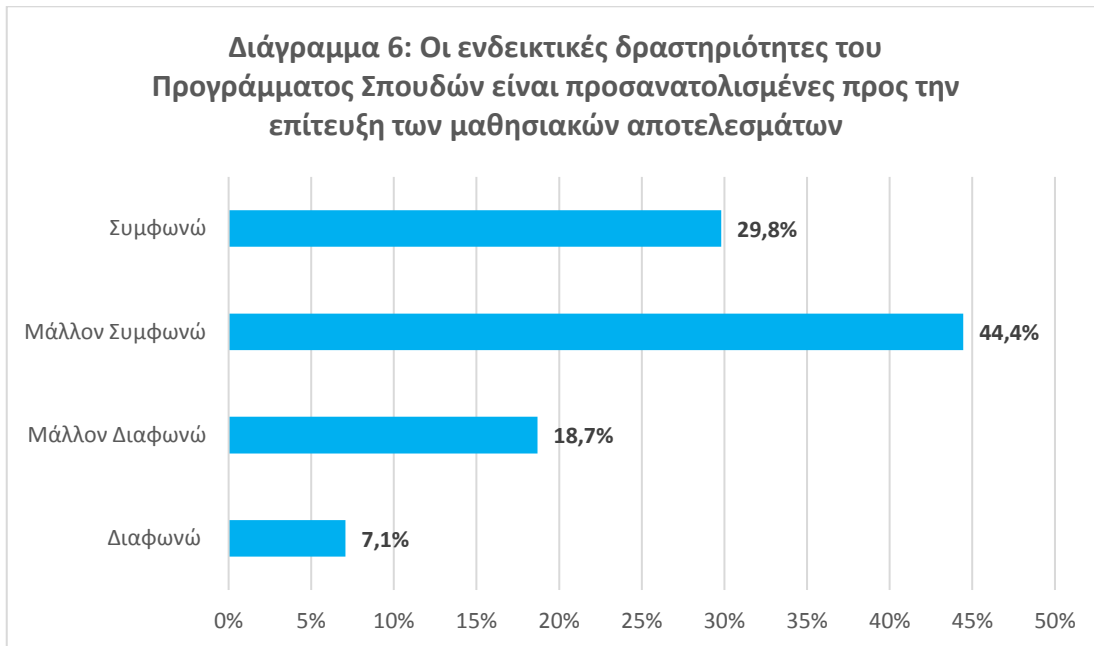
Η δεύτερη ερώτηση της α' ενότητας διατυπώθηκε με τετράβαθμη κλίμακα Likert και είχε ως στόχο να αξιολογηθούν οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών. Η ερώτηση είχε ως εξής:

A2. Κατά την άποψή σας, οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών:

		Διαφωνώ	Μάλλον Διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ
1	είναι προσανατολισμένες προς την επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων				
2	λαμβάνουν υπόψη τα ενδιαφέροντα των μαθητών και μαθητριών				
3	λαμβάνουν υπόψη τις εμπειρίες των μαθητών και μαθητριών				
4	παρέχουν τη δυνατότητα ευελιξίας, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών και μαθητριών				
5	καλλιεργούν τις δεξιότητες επικοινωνίας των μαθητών/μαθητριών				
6	ενισχύουν τις δεξιότητες συνεργασίας μεταξύ μαθητών/μαθητριών				
7	καλλιεργούν τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων				
8	συμβάλλουν στην ανανέωση των διδακτικών πρακτικών του/της εκπαιδευτικού				
9	παρέχουν δυνατότητες καινοτόμου δράσης στον/στην εκπαιδευτικό				
10	συμβάλλουν στην ενίσχυση του ρόλου του ενεργού πολίτη για τους μαθητές και τις μαθήτριες				

- Ειδικότερα, στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών είναι πράγματι προσανατολισμένες προς την **επίτευξη των συγκεκριμένων μαθησιακών αποτελεσμάτων**, το 74,2% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 25,8% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 6).

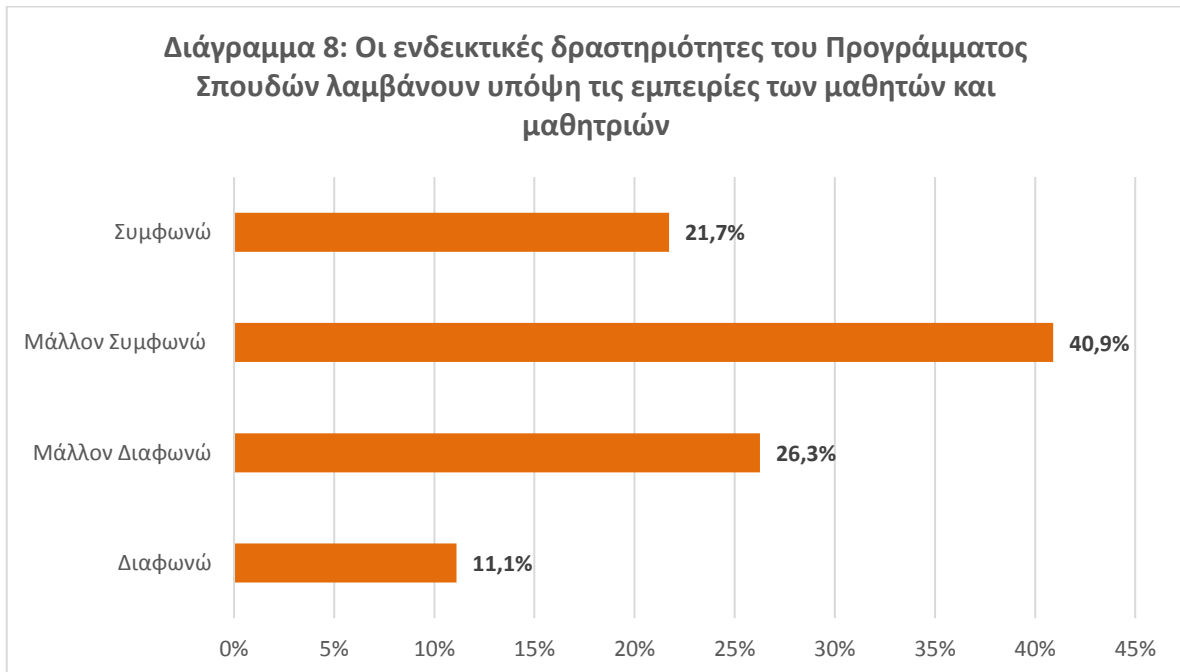

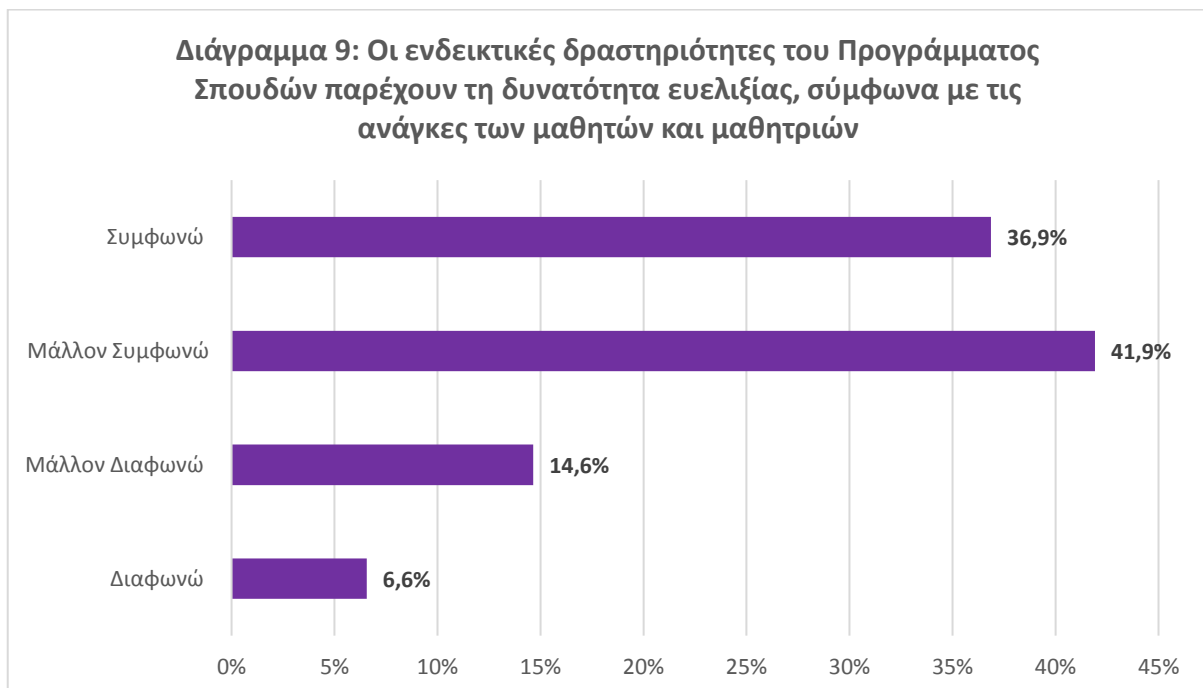
- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών λαμβάνουν υπόψη τα **ενδιαφέροντα των μαθητών και μαθητριών**, το 68,7% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 31,3% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 7).

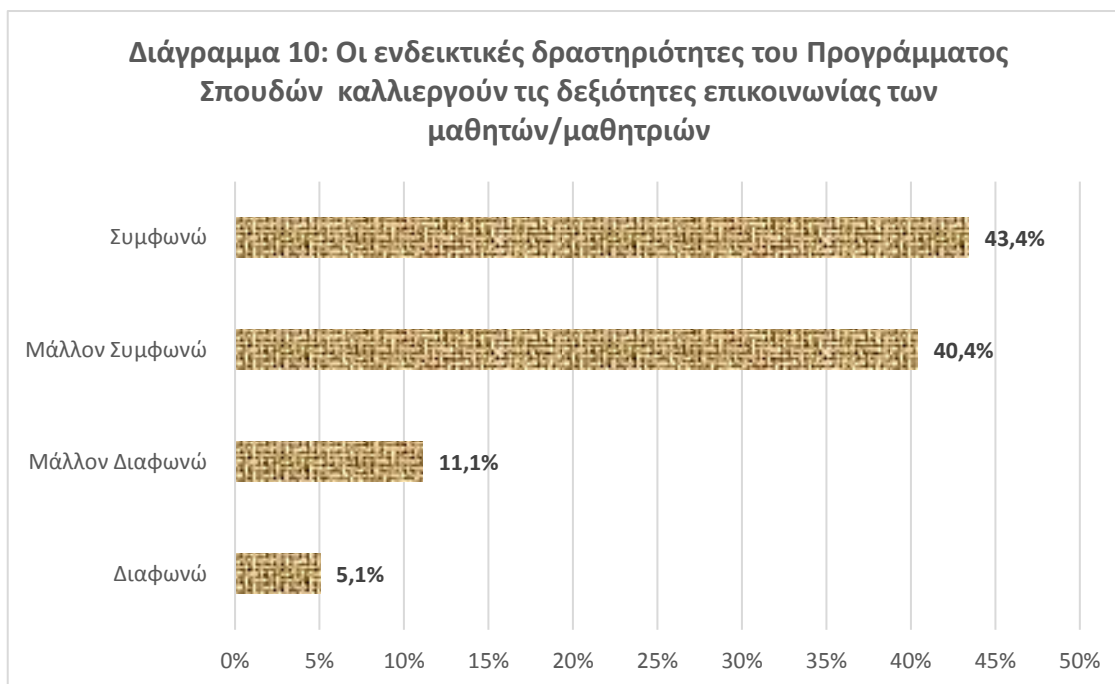
- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών λαμβάνουν υπόψη τις **εμπειρίες των μαθητών και μαθητριών**, το 62,6% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 37,4% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 8).

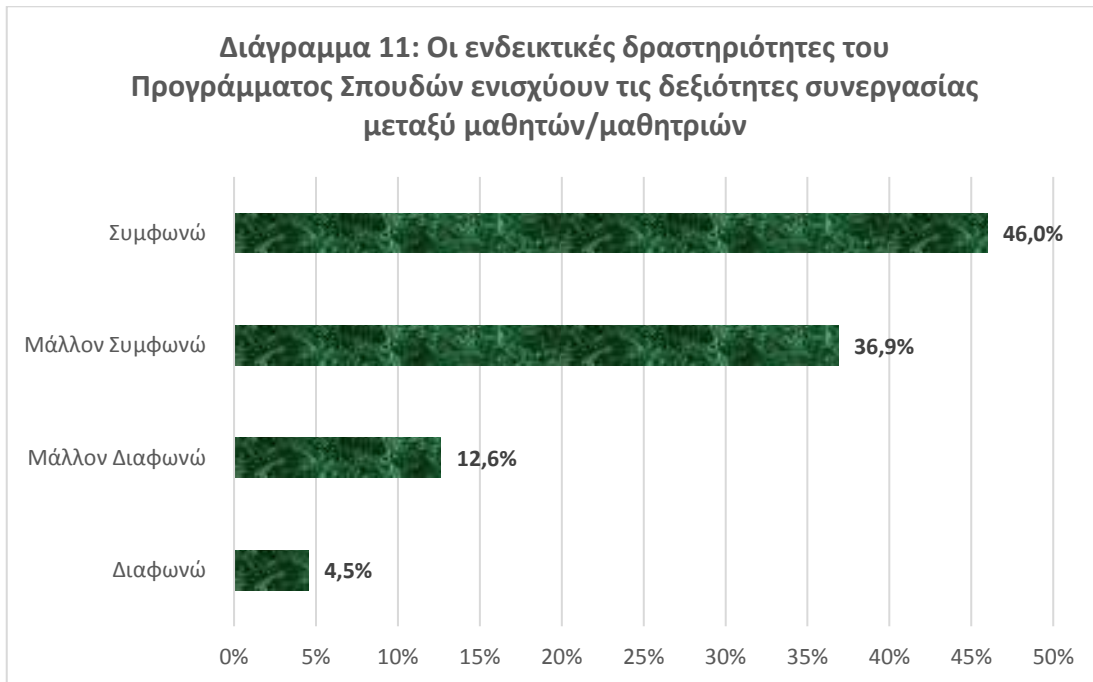
- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών παρέχουν τη **δυνατότητα ευελιξίας, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών και μαθητριών**, το 78,8% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 21,2% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 9).

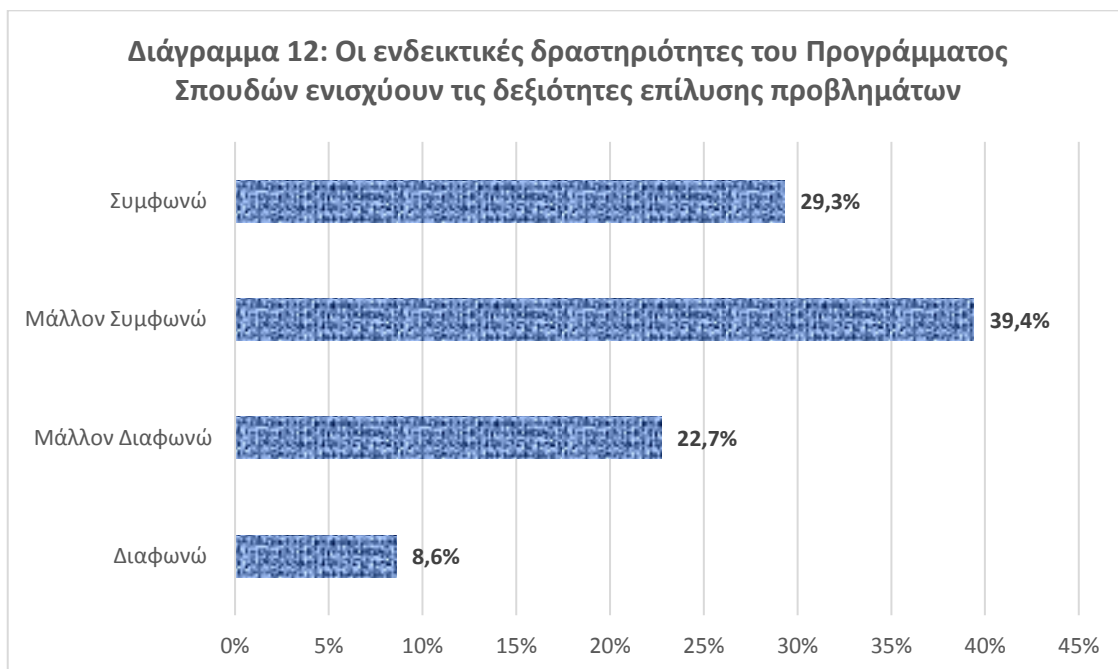
- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών καλλιεργούν τις **δεξιότητες επικοινωνίας των μαθητών/μαθητριών**, το 83,8% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 16,2% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 10).

- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών καλλιεργούν τις **δεξιότητες συνεργασίας των μαθητών/μαθητριών**, το 82,9% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 17,1% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 11).

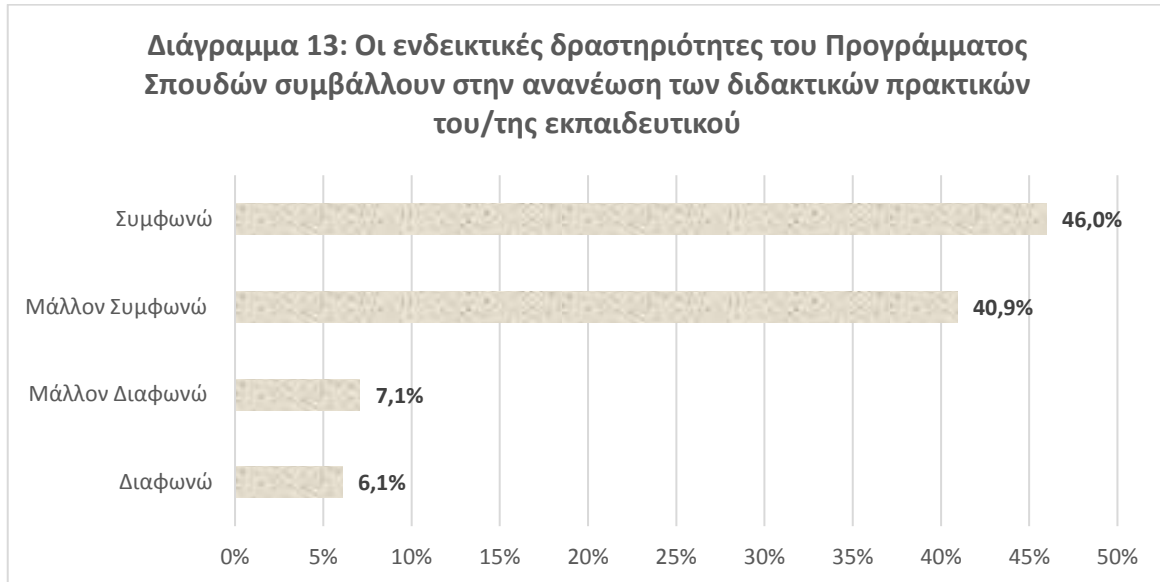

- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών καλλιεργούν τις **δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων**, το 68,7% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 31,3% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 12).

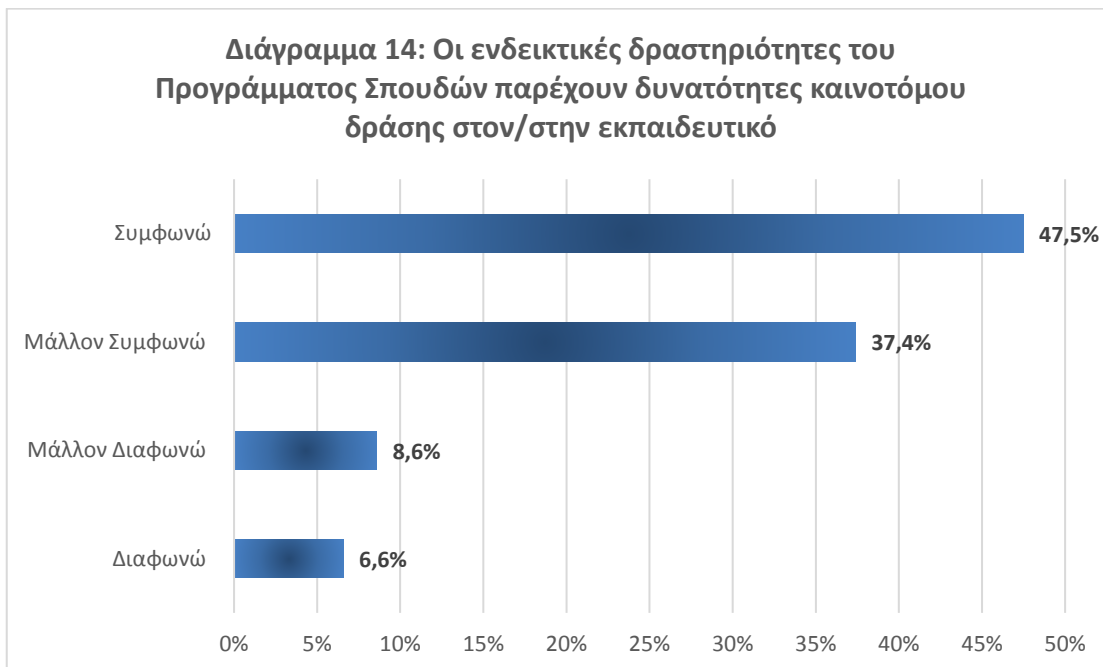

- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών **συμβάλλουν στην ανανέωση των διδακτικών πρακτικών του/της εκπαιδευτικού**, το 86,9% των

αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 13,1% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 13).

- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών παρέχουν δυνατότητες καινοτόμου δράσης στον/στην εκπαιδευτικό, το 84,9% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί ενώ το 15,1% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 14).

- Στην ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι ενδεικτικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών συμβάλλουν στην ενίσχυση του ρόλου του ενεργού πολίτη για τους μαθητές και τις μαθήτριες,

το 78,3% των αποκρινόμενων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 21,7% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 15).

- Η τρίτη ερώτηση της α' ενότητας ήταν διχοτομική και είχε ως στόχο να διερευνήσει το αν οι αποκρινόμενοι/ες θεωρούν ότι θα πρέπει να ενταχθούν **πρόσθετες θεματικές ενότητες στο Πρόγραμμα Σπουδών** του μαθήματος. Το 70,7% των αποκρινόμενων (140) απάντησε θετικά ως προς το να ενταχθούν πρόσθετες θεματικές ενότητες στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος (βλ. Διάγραμμα 16).

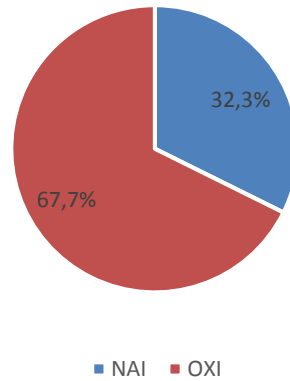

Στην περίπτωση της θετικής απάντησης (140 αποκρινόμενοι/ες), ζητήθηκε από τους αποκρινόμενους να προσδιορίσουν/προτείνουν **ενότητες που δυνητικά θα ήταν σκόπιμο να προστεθούν**. Από τις εν λόγω απαντήσεις (σ.σ. έως τρία πεδία προς συμπλήρωση ανά αποκρινόμενο/η), καταγράφηκαν ομαδοποιημένα οι ακόλουθες θεματικές:

- Οικονομία, οικονομικά συστήματα, Α.Ε.Π., τράπεζες, χρηματιστήριο, κρίση, Μακροοικονομία, δημόσιο χρέος, κρατικός προϋπολογισμός, σύνδεση οικονομίας-πολιτικής-δικαίου
  - Κλάδοι δικαίου (συνταγματικό, ποινικό, οικογενειακό), αναφορά στο δικαίκο πλαίσιο των κοινωνικών σχέσεων, σχέση ηθικής και δημοκρατικής αγωγής, οργάνωση της δικαιοσύνης
  - Ιδεολογία, κόμματα, σχέση πολιτών και κράτους στην καθημερινή ζωή
  - Περιβάλλον, κλιματική αλλαγή, βιοηθική, αειφόρος ανάπτυξη
  - Κοινωνικά προβλήματα, εργασία ανηλίκων, νεανική παραβατικότητα, σωφρονιστικό σύστημα, προσφυγικό ζήτημα, εμπορευματοποίηση και εκμετάλλευση στις σύγχρονες κοινωνίες, δημογραφικό πρόβλημα, γήρανση πληθυσμού, εξαρτήσεις, ενδοεθνικές διακρίσεις
  - Ανθρώπινα δικαιώματα, ΑμεΑ, δικαιώματα ανηλίκων, Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εθελοντισμός και αξία κοινωνικής προσφοράς, συμβολή Συμβουλίου της Ευρώπης
  - Διεθνείς σχέσεις, δικτατορίες, πολιτικοί θεσμοί, εκλογές και εκλογικά συστήματα, λειτουργία της Ε.Ε.
  - Επιχειρηματικότητα/ ρόλος των επιχειρήσεων, φορολογική συνείδηση, βασικές δεξιότητες για τη σχέση πολίτη-κράτους, συμπλήρωση δημόσιων εντύπων, εταιρική ευθύνη, Δημόσια Διοίκηση
  - Επικοινωνία, κοινωνικές στάσεις, διαπροσωπικές σχέσεις, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, Διαφήμιση, Μάρκετινγκ, Αγωγή Καταναλωτή, καταναλωτική συμπεριφορά
  - Συνοπτική και κριτική επισκόπηση της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας
  - Κοινωνικοποίηση, κυκλοφοριακή αγωγή
- Η τέταρτη ερώτηση της α' ενότητας ήταν επίσης διχοτομική και είχε ως στόχο να διερευνήσει το αν οι αποκρινόμενοι/ες θεωρούν ότι θα πρέπει να **αφαιρεθούν θεματικές ενότητες από το Πρόγραμμα Σπουδών** του μαθήματος. Το 32,3% των αποκρινόμενων απάντησε θετικά ως προς το να αφαιρεθούν θεματικές ενότητες στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος (βλ. Διάγραμμα 17).

Διάγραμμα 17: Θεωρείτε ότι θα πρέπει να αφαιρεθούν από την ύλη ορισμένες από τις θεματικές ενότητες στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος;

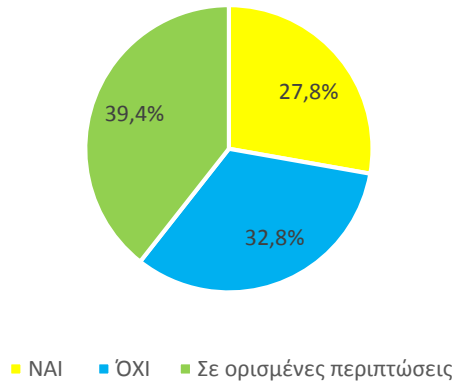

Στην περίπτωση της θετικής απάντησης (64 αποκρινόμενοι/ες), ζητήθηκε από τους αποκρινόμενους να προσδιορίσουν/προτείνουν τις **ενότητες που δυνητικά θα ήταν σκόπιμο να αφαιρεθούν**. Από τις εν λόγω απαντήσεις (σ.σ. έως τρία πεδία προς συμπλήρωση ανά αποκρινόμενο/η), επικρατέστερες απαντήσεις ήταν οι εξής:

- Ταυτότητες (19 απαντήσεις)
- Πληθυσμός (16 απαντήσεις)
- Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (10 απαντήσεις)
- Κοινωνικά Κινήματα (7 απαντήσεις)
- Μετανάστευση (7 απαντήσεις)
- Παγκοσμιοποίηση (5 απαντήσεις)
- Ευρωπαϊκή Ένωση (4 απαντήσεις)
- Φτώχεια και Ανεργία (4 απαντήσεις)
- Δίκαιο και Παραβατικότητα (2 απαντήσεις)

- Η πέμπτη ερώτηση της α' ενότητας ήταν πολλαπλής επιλογής και είχε ως στόχο να διερευνήσει το αν οι αποκρινόμενοι/ες θεωρούν ότι ο **χρόνος που προβλέφθηκε για κάθε μία από τις θεματικές ενότητες του Προγράμματος Σπουδών επαρκεί**. Το 27,8% των αποκρινομένων απάντησε θετικά, το 32,8% αρνητικά και το 39,4% απάντησε ότι αυτό ισχύει σε ορισμένες περιπτώσεις (βλ. Διάγραμμα 18).

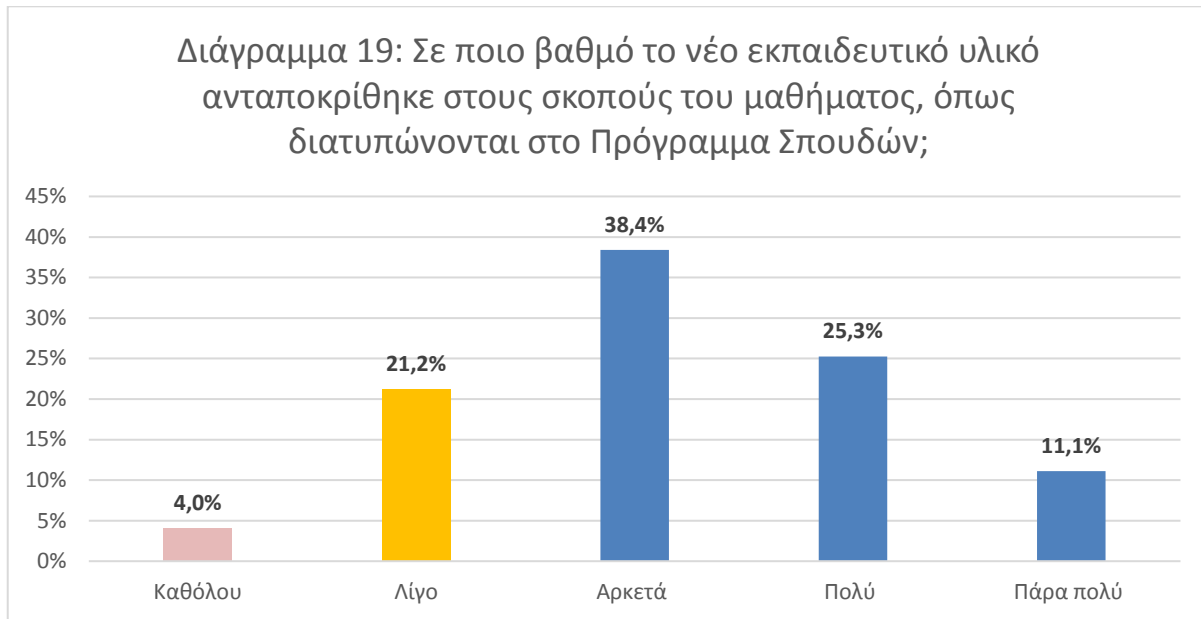
Διάγραμμα 18: Θεωρείτε ότι ο χρόνος που προβλέφθηκε για κάθε μία από τις θεματικές ενότητες του Προγράμματος Σπουδών επαρκεί;

Στην περίπτωση της αρνητικής απάντησης ή της απάντησης «σε ορισμένες περιπτώσεις» (55 και 78 αποκρινόμενοι/ες αντιστοίχως), ζητήθηκε από τους αποκρινόμενους να προσδιορίσουν/προτείνουν τις **ενότητες στις οποίες απαιτείται πρόσθετος διδακτικός χρόνος**. Από τις εν λόγω απαντήσεις (σ.σ. έως τρία πεδία προς συμπλήρωση ανά αποκρινόμενο/η), επικρατέστερες απαντήσεις ήταν οι εξής:

- Δημοκρατία (41 απαντήσεις)
- Παγκοσμιοποίηση (25 απαντήσεις)
- Ευρωπαϊκή Ένωση (22 απαντήσεις)
- Δίκαιο και Παραβατικότητα (18 απαντήσεις)
- Πληθυσμός (14 απαντήσεις)
- Δικαιώματα (12 απαντήσεις)
- Πολίτης και Δικαιώματα (8 απαντήσεις)
- Φτώχεια (7 απαντήσεις)
- Μετανάστευση (6 απαντήσεις)

- Τέλος, η έκτη ερώτηση της α' ενότητας είχε ως στόχο να διερευνήσει τον βαθμό στον οποίο οι αποκρινόμενοι/ες θεωρούν ότι το **νέο εκπαιδευτικό υλικό ανταποκρίθηκε στους σκοπούς του μαθήματος, όπως διατυπώνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών**. Το 74,8% των αποκρινόμενων δήλωσε ότι αυτό επιτεύχθηκε σε σημαντικό βαθμό ενώ το 25,2% δήλωσε ότι αυτό δεν επιτεύχθηκε καθόλου ή επιτεύχθηκε σε περιορισμένο βαθμό (βλ. Διάγραμμα 19).

Η έβδομη ερώτηση της α' ενότητας είχε ως στόχο να εντοπιστούν τα στοιχεία του μαθήματος που οι εκπαιδευτικοί θα αποτιμούσαν ως τα πλέον θετικά. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των 198 αποκρινομένων, τα πλέον θετικά στοιχεία του νέου εκπαιδευτικού υλικού αφορούσαν τα εξής:

- διαθεματικότητα και νέες τεχνικές, εμπλοκή-ενεργοποίηση μαθητών/μαθητριών
- σύγχρονα κείμενα, προβληματισμοί και θεματολογία, πληροφοριακό υλικό και πηγές
- δυνατότητες αυτενέργειας, προβληματισμού
- οπτικό υλικό, ερεθίσματα τέχνης, πολυτροπικά κείμενα
- αριθμός και εύρος δραστηριοτήτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού
- αποφυγή αποστήθισης και επιβάρυνσης με μελέτη στο σπίτι, αποδέσμευση από «τυπική» ύλη
- ανοικτότητα Προγράμματος Σπουδών
- μαθητοκεντρικό υλικό, ευκαιρίες διαλόγου

Τέλος, η όγδοη ερώτηση της α' ενότητας είχε ως στόχο να εντοπιστούν τα στοιχεία του μαθήματος που οι εκπαιδευτικοί θα προσδιόριζαν τα σημεία βελτίωσης. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των 198 αποκρινομένων, τα σημεία βελτίωσης του νέου εκπαιδευτικού υλικού αφορούσαν τα εξής:

- κείμενα πιο βατά, γραμμένα σε γλώσσα και ύφος που συμβαδίζει με το επίπεδο μαθητών Β' Λυκείου, αντικατάσταση δυσνόητων κειμένων, απλούστευση πηγών
- να προστεθεί υλικό με εννοιολογικούς όρους, να απλοποιηθούν οι ορισμοί που περιέχονται στο γλωσσάρι
- έλλειψη θεωρητικού πλαισίου, απουσία θεωρίας ως υλικού προς μελέτη
- περισσότερα πληροφοριακά κείμενα, υλικό για εμπέδωση
- βερμπαλιστικός χαρακτήρας ορισμένων δραστηριοτήτων
- δυσκολία επίτευξης μαθησιακών αποτελεσμάτων λόγω χρόνου διδασκαλίας
- περισσότερα στατιστικά δεδομένα για τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα
- πληροφορίες για το εικαστικό υλικό

- «εμβληματικότερα» κείμενα αναφοράς
- εστίαση σε κείμενα λογοτεχνίας και γλώσσας
- έντονα κοινωνιολογική προσέγγιση
- έλλειψη ειδικών οδηγιών προς εκπαιδευτικούς
- περισσότερες παραπομπές στο διαδίκτυο

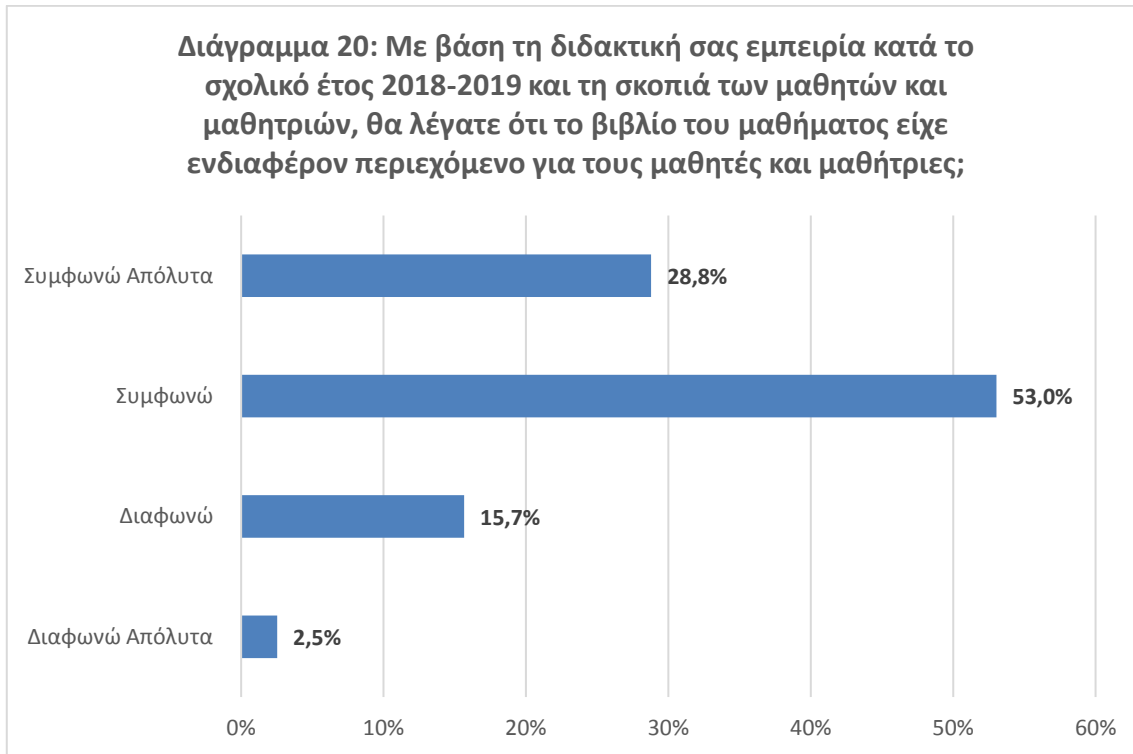
2.2 Γενική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού από τη σκοπιά των μαθητών και μαθητριών

Η πρώτη ερώτηση της β' ενότητας διατυπώθηκε με τετράβαθμη κλίμακα Likert και είχε ως στόχο να αξιολογηθεί το κατά πόσο, με βάση τη διδακτική εμπειρία των διδασκόντων/ουσών, **το βιβλίο του μαθήματος ως προς διάφορες παραμέτρους, από τη σκοπιά των μαθητών και μαθητριών.**

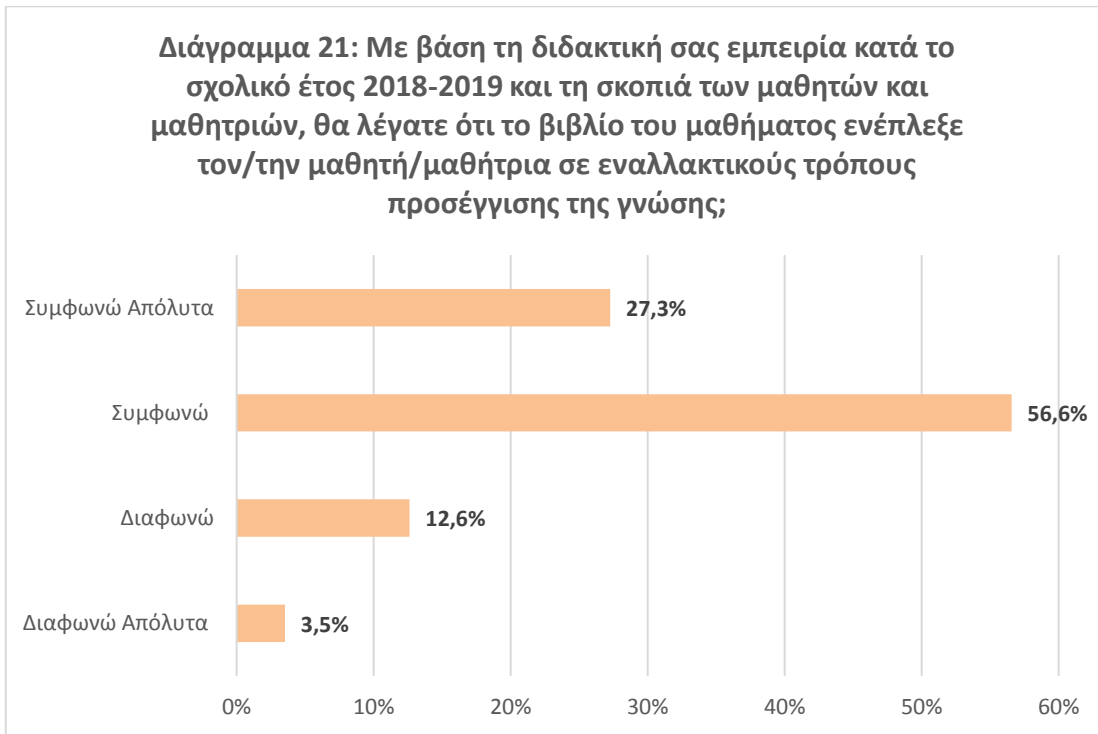
B1. Με βάση τη διδακτική σας εμπειρία κατά το σχολικό έτος 2018-2019 και τη σκοπιά των μαθητών και μαθητριών, θα λέγατε ότι το βιβλίο του μαθήματος «Σύγχρονος Κόσμος – Πολίτης και Δημοκρατία»:

α		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
1	είχε ενδιαφέρον περιεχόμενο για τους μαθητές και μαθήτριες				
2	ενέπλεξε τον/την μαθητή/μαθήτρια σε εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης της γνώσης				
3	δημιούργησε κίνητρα μάθησης για τους μαθητές και τις μαθήτριες				
4	ενίσχυσε δεξιότητες μεταγνωστικού περιεχομένου (μαθαίνω πώς να μαθαίνω)				
5	ενθάρρυνε τους μαθητές και τις μαθήτριες να αυτενεργήσουν ή να αναλάβουν πρωτοβουλίες				
6	ενίσχυσε τον προβληματισμό των μαθητών και μαθητριών ως προς τα κοινωνικά, πολιτικά & οικονομικά ζητήματα				
7	ήταν προσιτό για τους μαθητές/μαθήτριες				
8	παρείχε ευκαιρίες/ερεθίσματα για ερευνητικού τύπου δραστηριότητες των μαθητών και μαθητριών				

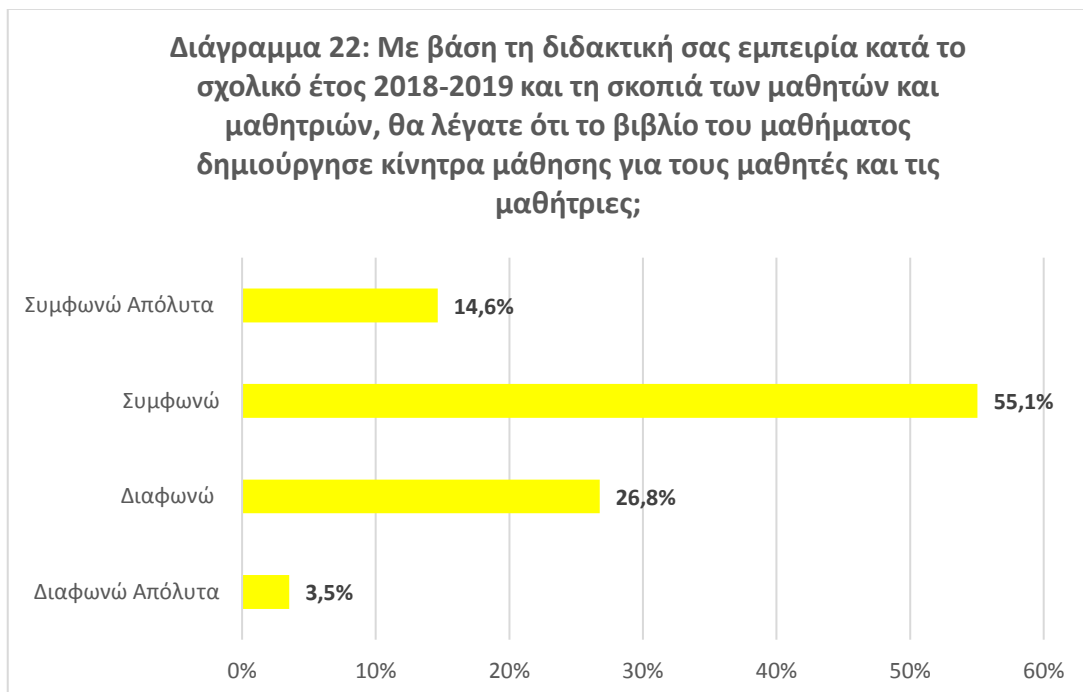
- Στην ερώτηση για το κατά πόσο το **νέο βιβλίο είχε ενδιαφέρον περιεχόμενο για τους μαθητές και μαθήτριες**, το 81,8% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 18,2% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 20).

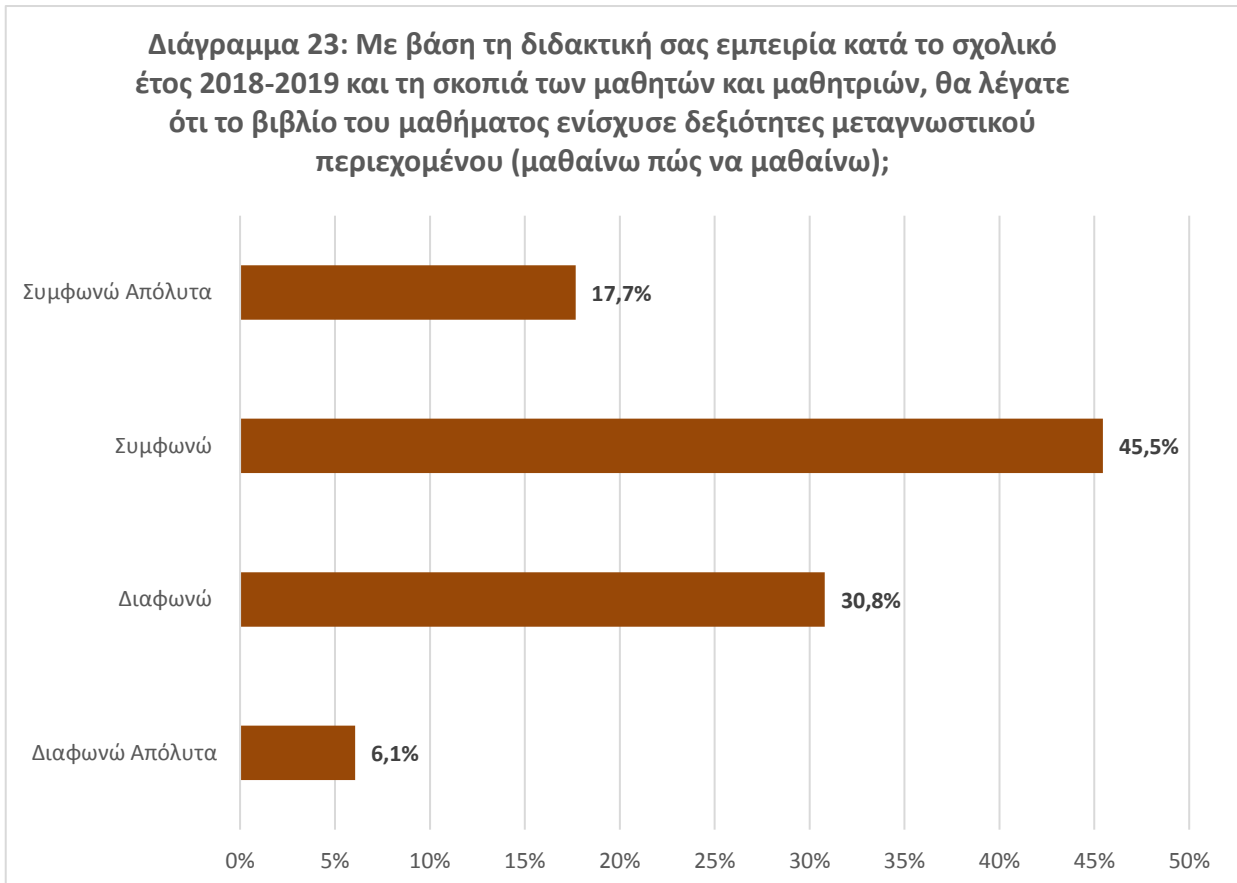
- Στην ερώτηση για το κατά πόσο το νέο βιβλίο **ενέπλεξε τον/την μαθητή/μαθήτρια σε εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης της γνώσης**, το 83,8% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 16,2% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 21).

- Στην ερώτηση για το κατά πόσο το νέο βιβλίο **δημιούργησε κίνητρα μάθησης για τους μαθητές και τις μαθήτριες**, το 69,7% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 30,3% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 22).

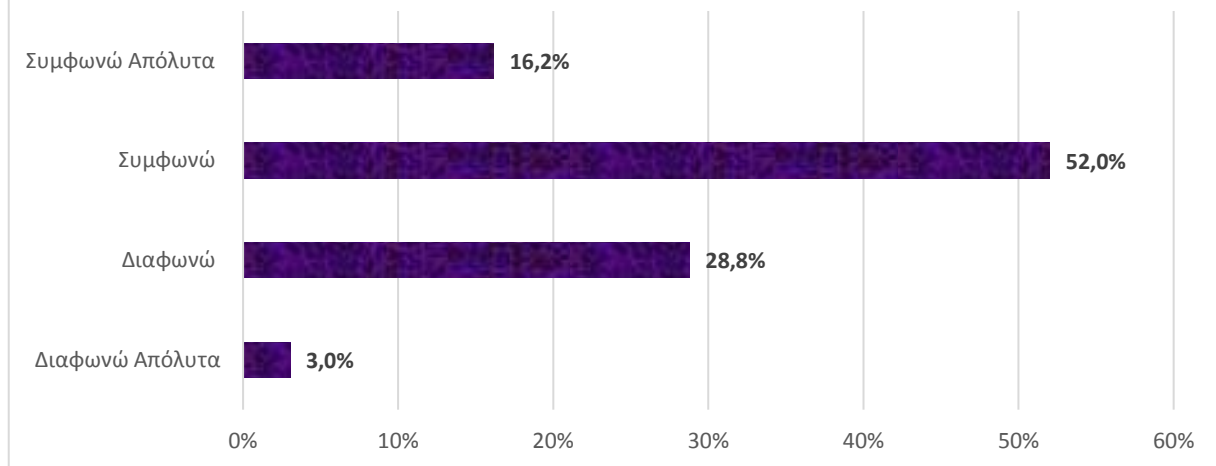
- Στην ερώτηση για το κατά πόσο το νέο βιβλίο **ενίσχυσε δεξιότητες μεταγνωστικού περιεχομένου** (μαθαίνω πώς να μαθαίνω), το 63,2% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 36,8% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 23).

- Στην ερώτηση για το κατά πόσο το νέο βιβλίο **ενθάρρυνε τους μαθητές και τις μαθήτριες να αυτενεργήσουν ή να αναλάβουν πρωτοβουλίες**, το 68,2% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 31,8% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 24).

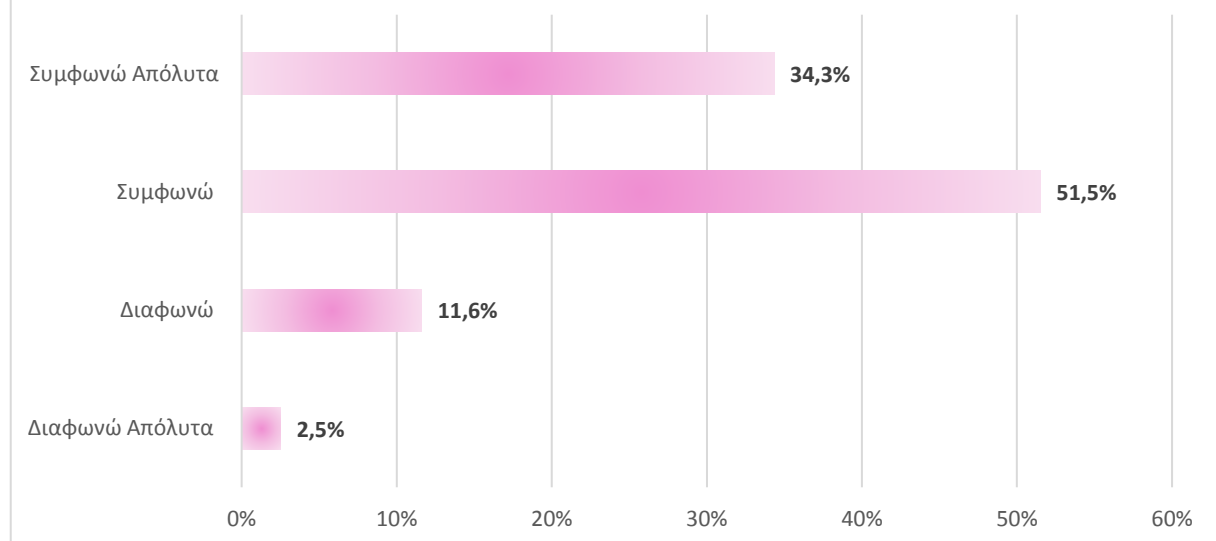

Διάγραμμα 25: Με βάση τη διδακτική σας εμπειρία κατά το σχολικό έτος 2018-2019 και τη σκοπιά των μαθητών και μαθητριών, θα λέγατε ότι το βιβλίο του ενθάρρυνε τους μαθητές και τις μαθήτριες να αυτενεργήσουν ή να αναλάβουν πρωτοβουλίες;

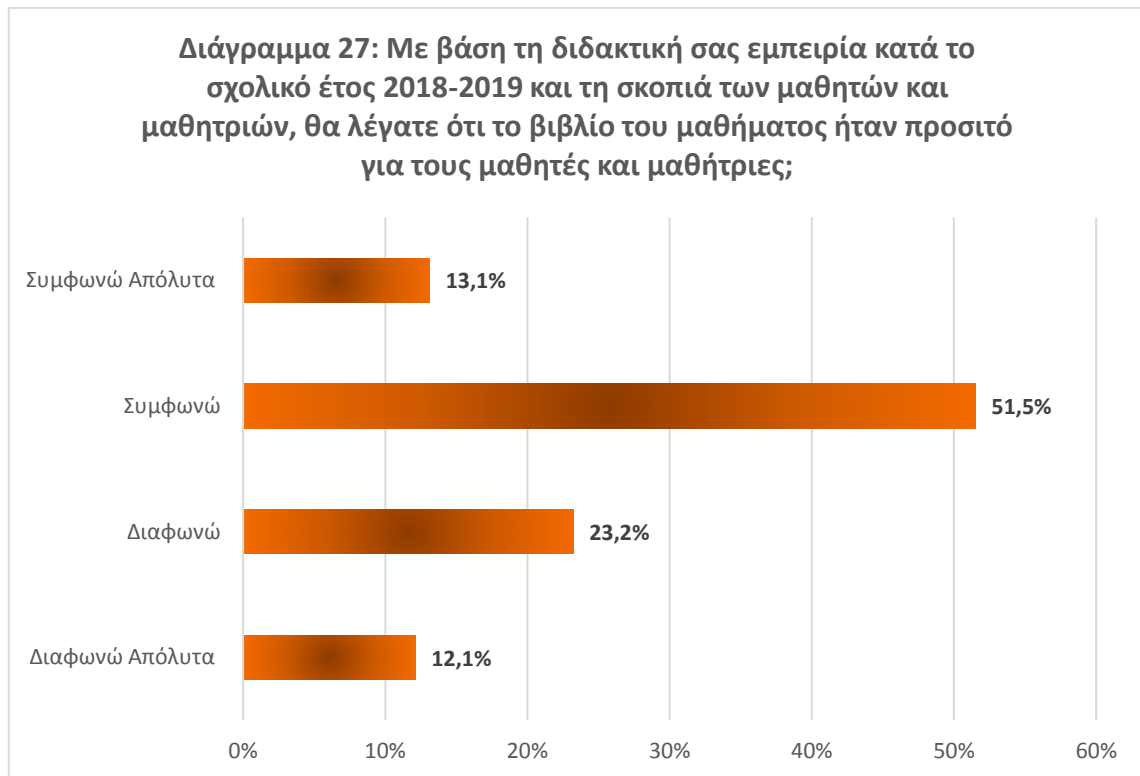

- Στην ερώτηση για το κατά πόσο το νέο βιβλίο ενίσχυσε τον προβληματισμό των μαθητών και μαθητριών ως προς τα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά ζητήματα, το 85,8% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 14,2% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 26).

Διάγραμμα 26: Με βάση τη διδακτική σας εμπειρία κατά το σχολικό έτος 2018-2019 και τη σκοπιά των μαθητών και μαθητριών, θα λέγατε ότι το βιβλίο του μαθήματος ενίσχυσε τον προβληματισμό των μαθητών και μαθητριών ως προς τα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά ζητήματα;

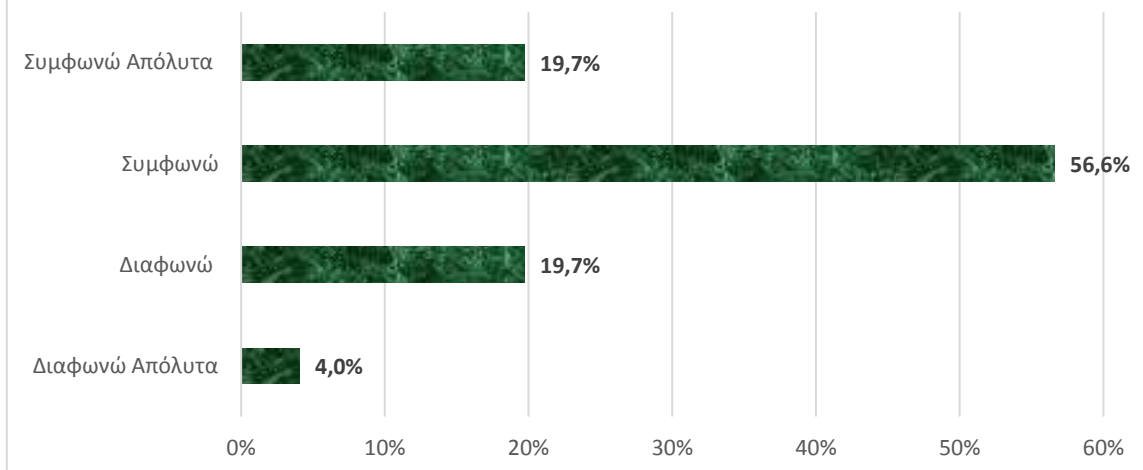

- Στην ερώτηση για το κατά πόσο το νέο βιβλίο **ήταν προσιτό για τους μαθητές και μαθήτριες**, το 64,6% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 35,4% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 27).

- Τέλος, στην ερώτηση για το κατά πόσο το νέο βιβλίο **παρείχε ευκαιρίες/ερεθίσματα για ερευνητικού τύπου δραστηριότητες των μαθητών και μαθητριών**, το 76,3% των αποκρινομένων δήλωσε ότι συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με αυτή τη δήλωση ενώ το 23,7% δήλωσε ότι διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. Διάγραμμα 28).

Διάγραμμα 28: Με βάση τη διδακτική σας εμπειρία κατά το σχολικό έτος 2018-2019 και τη σκοπιά των μαθητών και μαθητριών, θα λέγατε ότι το βιβλίο του μαθήματος παρείχε ευκαιρίες/ερεθίσματα για ερευνητικού τύπου δραστηριότητες των μαθητών και μαθητριών;

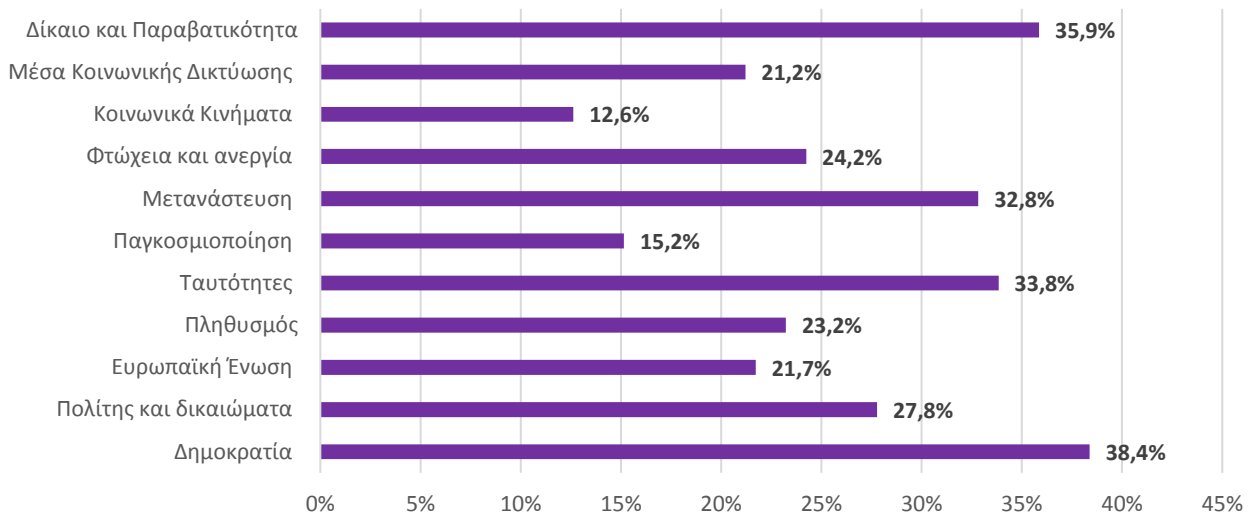

➤ Η τρίτη ερώτηση της β' ενότητας είχε ως στόχο να εντοπιστούν τα στοιχεία που, κατά την άποψη των εκπαιδευτικών, δημιούργησαν δυσκολίες στους μαθητές και μαθήτριες. Στην εν λόγω ερώτηση απάντησαν 117 εκπαιδευτικοί και τα ευρήματα σχετικά με τις κύριες δυσκολίες του νέου εκπαιδευτικού υλικού συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- γλωσσικό επίπεδο ορισμένων κειμένων, πυκνό κείμενο, απαιτητικό λεξιλόγιο, «σύνθετο» του συλλογισμού
- έλλειψη θεωρητικού υποβάθρου, ενσωμάτωση κειμένων χωρίς την ανάλογη θεωρητική υποστήριξη
- προηγούμενες στάσεις και συνήθειες μαθητών/μαθητριών (π.χ. συνήθεια να αποστηθίζουν, δυσκολία να εκφράσουν κριτικές απόψεις), ανάγκη να προσαρμοστούν στο νέο πνεύμα και ύφος του υλικού
- πολυπλοκότητα βιβλίου και ύλης
- μεγάλη έκταση ύλης-βιβλίου
- σύνδεση εικαστικού υλικού με θεματικές ενότητες
- μικρός αριθμός παραδειγμάτων και ερωτήσεων-εργασιών
- έλλειψη συγκεκριμένου υλικού προς εξέταση, που οδήγησε σε «χαλαρή» στάση προς το μάθημα
- μη εμφανής γνωστικός προσανατολισμός
- δραστηριότητες σε σχέση με τον διαθέσιμο χρόνο
- δυσκολία διατύπωσης θεμάτων αξιολόγησης και ανταπόκρισης σε αυτά

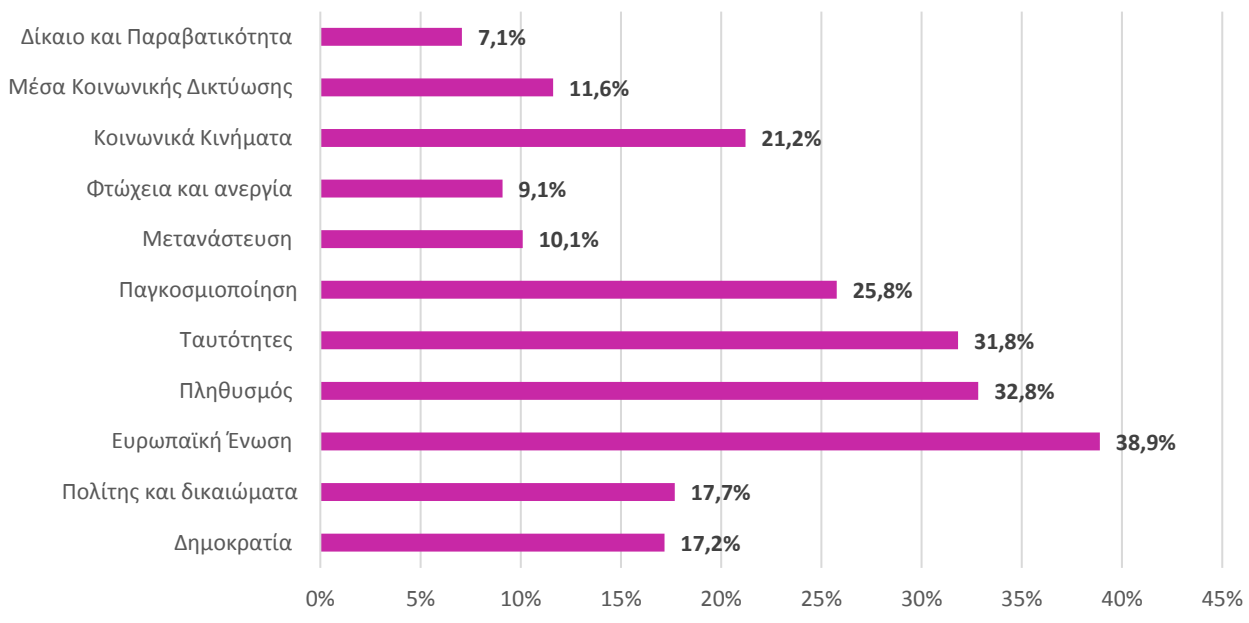
➤ Η τρίτη ερώτηση της β' ενότητας είχε ως στόχο να αξιολογηθεί ποιες από τις 11 θεματικές ενότητες είχε **το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους μαθητές και μαθήτριες**. Οι ενότητες «Δημοκρατία» και «Δίκαιο και Παραβατικότητα» είχαν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους μαθητές και μαθήτριες, σύμφωνα με τις επικρατέστερες απαντήσεις των αποκρινόμενων (βλ. Διάγραμμα 29).

Διάγραμμα 29: Ποιες θεματικές ενότητες είχαν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους μαθητές και μαθήτριες;

- Αντίστροφα, η τέταρτη ερώτηση της β' ενότητας είχε ως στόχο να αξιολογηθεί ποιες από τις 11 θεματικές ενότητες είχε **το μικρότερο ενδιαφέρον για τους μαθητές και μαθήτριες**. Οι ενότητες «Ευρωπαϊκή Ένωση», και «Πληθυσμός» είχαν το μικρότερο ενδιαφέρον για τους μαθητές και μαθήτριες, σύμφωνα με τις επικρατέστερες απαντήσεις των αποκρινομένων (βλ. Διάγραμμα 30).

Διάγραμμα 30: Ποιες θεματικές ενότητες είχαν το μικρότερο ενδιαφέρον για τους μαθητές και μαθήτριες;

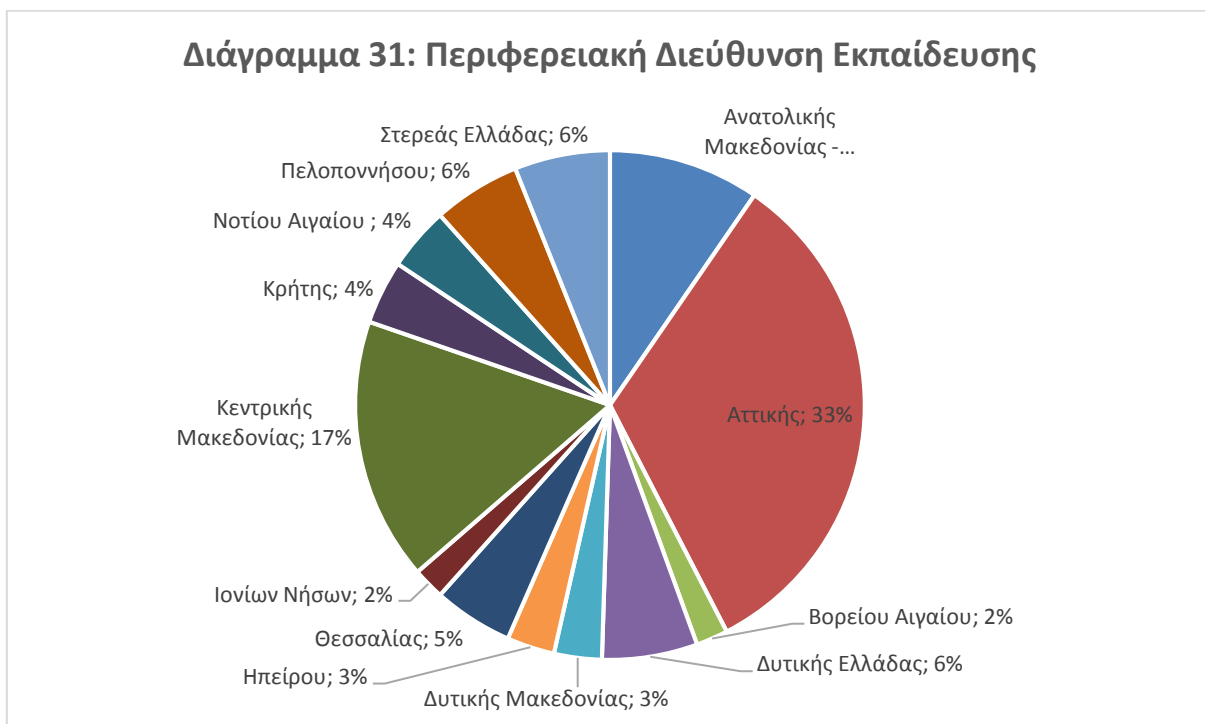

Από τα ανωτέρω Διαγράμματα, διαφαίνεται η ποικιλομορφία των απόψεων των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το μάθημα.

2.3 Πλαίσιο διδασκαλίας

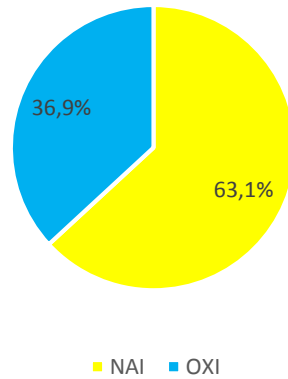
Στην εν λόγω ενότητα οι αποκρινόμενοι/ες κλήθηκαν να δώσουν στοιχεία σχετικά με τον μέσο αριθμό μαθητών/μαθητριών ανά τμήμα στο οποίο δίδαξαν το μάθημα, την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης όπου υπηρετούσαν, τον συνολικό αριθμό των μαθητών/μαθητριών του σχολείου αλλά και να τοποθετηθούν ως προς την ανάγκη ειδικής επιμόρφωσης σε σχέση με το εν λόγω διδακτικό αντικείμενο και το/α αντικείμενο/α όπου πρέπει να δοθεί η σχετική έμφαση.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, ο μέσος όρος μαθητών/μαθητριών ανά τμήμα ήταν 22. Οι εκπαιδευτικοί που ανταποκρίθηκαν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δίδασκαν σε 1 έως και 7 τμήματα Β΄ Λυκείου ενώ ο συνολικός αριθμός μαθητών σχολείου κυμάνθηκε από 15 έως 550 μαθητές/μαθήτριες με μέσο όρο 204. Η κατανομή των αποκρινόμενων ανά Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 31.

- Στην ερώτηση σχετικά με το αν απαιτείται ειδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε σχέση με το εν λόγω διδακτικό αντικείμενο, 63,1% απάντησε θετικά (βλ. Διάγραμμα 32).

Διάγραμμα 32: Θεωρείτε ότι χρειάζεται να υποστηριχθείτε με ειδική επιμόρφωση σε σχέση με το εν λόγω διδακτικό αντικείμενο;

Από όσους/ες απάντησαν ότι χρειάζεται η υποστήριξη των εκπαιδευτικών με ειδική επιμόρφωση σε σχέση με το εν λόγω διδακτικό αντικείμενο, ζητήθηκε να προσδιορίσουν πού πρέπει να δοθεί η έμφαση της επιμόρφωσης. Οι απαντήσεις ομαδοποιούνται ακολούθως:

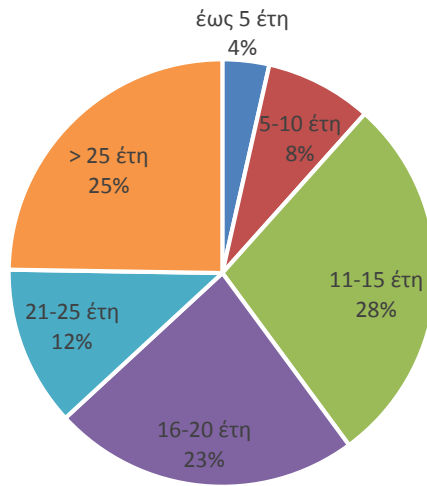
- αξιολόγηση στο πλαίσιο του μαθήματος,
- τρόπος διδασκαλίας και διαχείρισης του διδακτικού χρόνου, διδακτικές μέθοδοι, σχέδια μαθήματος, δειγματικές διδασκαλίες,
- συγκεκριμένες θεματικές ενότητες ή το σύνολο αυτών.

2.4 Στοιχεία εκπαιδευτικού

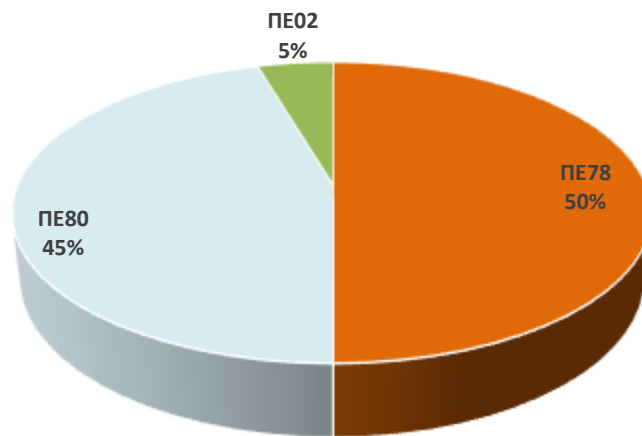
Στην εν λόγω ενότητα οι αποκρινόμενοι/ες κλήθηκαν να δώσουν στοιχεία σχετικά με τα έτη συνολικής εκπαιδευτικής υπηρεσίας τους, τον κλάδο στον οποίο έχουν διοριστεί και υπηρετούν, καθώς και για το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης που έχουν ολοκληρώσει.

Από τους 198 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, οι 7 είχαν έως 5 έτη εκπαιδευτικής υπηρεσίας, 16 από 5-10 έτη, 56 από 11-15 έτη, 46 από 16-20 έτη, 24 από 21-25 έτη και 49 τουλάχιστον 25 έτη εκπαιδευτικής υπηρεσίας (βλ. Διάγραμμα 33). Σε σχέση με τις ειδικότητες των 198 εκπαιδευτικών, οι 99 ήταν κλάδου ΠΕ78 Κοινωνικών Επιστημών, 90 ήταν κλάδου ΠΕ80 Οικονομίας και 9 κλάδου ΠΕ02 (β' ανάθεση). Τα σχετικά παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 34.

Διάγραμμα 33: έτη υπηρεσίας

Διάγραμμα 34: κλάδοι εκπαιδευτικών

Το (ανώτερο) επίπεδο εκπαίδευσης των αποκρινόμενων παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 35.

Διάγραμμα 35: Ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης

